

การนำนโยบายการรับนักเรียน นักศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
ไปสู่การปฏิบัติ: กรณีศึกษา การรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)

ระบบทวิภาคีในสถานศึกษากรุงเทพมหานคร*

**Policy Implementation of Student Admission under the Office of the Vocational
Education Commission: A Case Study of Higher Vocational Certificate Student
Admission in the Dual Vocational Education System under the Bangkok
Metropolitan Administration**

อศิรวรรณ สุยะรา**

Asirawan Suyara

6614832069@rumail.ru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนำนโยบายการรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง(ปวส.)ระบบทวิภาคีของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาไปปฏิบัติในสถานศึกษากรุงเทพมหานคร ปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 6 ท่าน ตามแนวคิดของ Van Meter และ Van Horn ประกอบด้วย 1) วัตถุประสงค์นโยบาย 2) ทรัพยากรในการนำนโยบายไปปฏิบัติ 3) การสื่อสารระหว่างองค์การและกิจกรรม 4) ลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ 5) สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง 6) ความร่วมมือร่วมใจของผู้ปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า นโยบายนี้มุ่งเน้นการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง(ปวส.)ให้มากขึ้นเพื่อพัฒนากำลังคนให้ตรงกับตลาดแรงงาน ปัญหาและอุปสรรคที่พบ คือ 1) ความไม่เข้าใจในนโยบายของบุคลากร 2) งบประมาณและทรัพยากรไม่เพียงพอ 3) สถานประกอบการขาดความพร้อมในการรับนักศึกษาไปฝึกงาน 4) ทักษะคตินักเรียนและผู้ปกครอง 5) ระบบการติดตามและประเมินผล 6) ความไม่ต่อเนื่องของนโยบายจากภาครัฐ แนวทางในการแก้ไข คือ 1) พัฒนาครูและบุคลากร 2) เพิ่มประสิทธิภาพการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากร 3) การประชาสัมพันธ์เชิงรุกสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของระบบทวิภาคี 4) จัดทำระบบติดตามและประเมินผลที่เป็นรูปธรรม 5) จัดตั้งคณะกรรมการร่วมมือระหว่างสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สถานศึกษาและสถานประกอบการ

คำสำคัญ : การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ; การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี; นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)

Keywords: Implementation of the Policy; Dual Vocational Education System; Higher Vocational Certificate Student

* บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง การนำนโยบายการรับนักเรียน นักศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ไปสู่การปฏิบัติ: กรณีศึกษา การรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ระบบทวิภาคีในสถานศึกษากรุงเทพมหานคร

** นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

บทนำ

การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่โลก และประเทศไทยต้องเผชิญกับข้อจำกัด และความท้าทายหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านเศรษฐกิจที่ชะลอตัว การจ้างงานลดลง ความเหลื่อมล้ำทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ประเทศไทยและหลายประเทศทั่วโลกกำลังเผชิญกับการเข้าสู่สังคมผู้สูงวัย การพัฒนาประเทศในบริบทเช่นนี้จำเป็นต้องเสริมสร้างความเข้มแข็งจากภายใน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

ในปัจจุบันประเทศไทยประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะและสมรรถนะตรงตามความต้องการของภาคธุรกิจและอุตสาหกรรม การจัดการศึกษาระบบทวิภาคีจึงมีความสำคัญในการพัฒนากำลังคนสายอาชีพ เพราะเน้นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงในสถานประกอบการควบคู่กับการเรียนในสถานศึกษา ทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการยกระดับคุณภาพอาชีวศึกษา สนับสนุนการผลิตกำลังคนที่มีศักยภาพตรงตามเป้าหมายของประเทศในการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 กำหนดให้การจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รวมถึงแผนการศึกษาแห่งชาติ มีเป้าหมายเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนด้านวิชาชีพให้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน มุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ทั้งในด้านทฤษฎีและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาไทย เพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถนะในการประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติการรับนักเรียน นักศึกษา ประจำปีการศึกษา 2568 โดยมุ่งเน้นการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ให้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาวิชาที่เป็นความต้องการของสถานประกอบการเพื่อยกระดับการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับการปฏิบัติงานจริง ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานเป็นแนวทางหนึ่งในการเพิ่มประสิทธิภาพการรับนักเรียน นักศึกษา เป็นการพัฒนากำลังคนของประเทศได้อย่างแท้จริง (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2568)

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เป็นหน่วยงานภายใต้กระทรวงศึกษาธิการ มีบทบาทดูแลการจัดการอาชีวศึกษาในระดับประเทศทำหน้าที่วางแผนยุทธศาสตร์และกำหนดนโยบายในการพัฒนาการอาชีวศึกษาให้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ การเรียนระบบทวิภาคี (Dual Vocational Education and Training - DVT) เป็นการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาที่มีความสำคัญมาก มีเป้าหมายหลักเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน ตามประกาศนโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568-2569 ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทุนมนุษย์ที่เป็นรากฐานสำคัญของประเทศ พัฒนาทักษะที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ในชีวิตจริงของผู้เรียน มีรายได้ระหว่างเรียน จบแล้วมีงานทำ (Learn to Earn) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2568)

นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ซึ่งประกาศและปรับปรุงเป็นระยะเพื่อกำกับแนวทางการรับนักเรียน นักศึกษาและพัฒนาาระบบทวิภาคีให้มีคุณภาพ แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่าการนำนโยบายการรับนักศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ระบบทวิภาคีไปใช้ในสถานศึกษาหลายแห่งยังเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคหลายประการ อาทิ ความไม่ชัดเจนของแนวทางการดำเนินงาน การขาดความเข้าใจหรือการตีความนโยบายที่แตกต่างกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน การประสานงานกับสถานประกอบการที่ไม่ต่อเนื่อง และข้อจำกัดด้านทรัพยากร ทั้งบุคลากร งบประมาณ และโครงสร้างพื้นฐาน

ผู้วิจัยซึ่งเป็นบุคลากรของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จึงมีความสนใจที่จะศึกษา การนำนโยบายการรับนักเรียน นักศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ไปสู่การปฏิบัติ การศึกษาการรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ระบบทวิภาคี ในสถานศึกษา กรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาการนำนโยบายการรับนักเรียน นักศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การอาชีวศึกษาไปสู่การปฏิบัติ เข้าใจปัญหาและอุปสรรคตลอดจนแนวทางการแก้ไข โดยเน้นกรณีศึกษา ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นเขตเมืองที่มีความหลากหลายทั้งในด้านบริบทการจัดการศึกษาและลักษณะ ของสถานประกอบการ เพื่อสามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานโยบายให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลมากขึ้น ตอบโจทย์ทั้งในเชิงคุณภาพของผู้เรียน และความต้องการของสถานประกอบการ

ผู้วิจัยได้นำแนวคิด ของ Van Meter และ Van Horn (1975 อ้างถึงใน บุญเกียรติ การะเวกพันธุ์ 2568, หน้า 10-11) ในการวิเคราะห์การนำนโยบายไปปฏิบัติ ประกอบด้วยตัวแปรหลัก 6 ตัว ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์นโยบาย 2) ทรัพยากรในการนำนโยบายไปปฏิบัติ 3) การสื่อสารระหว่างองค์การและกิจกรรม 4) ลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ 5) สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง 6) ความร่วมมือร่วมใจ ของผู้ปฏิบัติ มาเป็นกรอบในการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการนำนโยบายการรับนักเรียน นักศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การอาชีวศึกษาไปปฏิบัติในการรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ระบบทวิภาคี ในสถานศึกษากรุงเทพมหานคร
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคการรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ระบบทวิภาคีในสถานศึกษากรุงเทพมหานคร
3. เพื่อเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคการรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นสูง (ปวส.) ระบบทวิภาคีในสถานศึกษากรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีการวิจัยดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary research) เป็นการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ วารสาร สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ คู่มือการปฏิบัติงาน ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง เอกสารทางวิชาการ ที่เกี่ยวข้องกับการรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ระบบทวิภาคี
2. การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure interview) เก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้างตามคำถามที่กำหนดไว้ในแบบสัมภาษณ์ตามกรอบของวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้เท่านั้น จัดบันทึกข้อมูลตามคำบอกของผู้ถูกสัมภาษณ์ จำนวน 6 คน

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. ประชากร (Population) ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การอาชีวศึกษา ในสถานศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 6 คน
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เป็นการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (วิโรจน์ ก่อสกุล, 2567, หน้า 46) ซึ่งเป็นผู้รับนโยบายจากส่วนกลางไปปฏิบัติโดยมีประสบการณ์การทำงานด้าน การบริหารอย่างน้อย 1 ปี โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 6 คน ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1 คือ ผู้อำนวยการวิทยาลัยบริหารธุรกิจการท่องเที่ยวกรุงเทพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 2 คือ ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาธนบุรี

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3 คือ ผู้อำนวยการวิทยาลัยพาณิชยกรรมธนบุรี

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 4 คือ ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษกมหานคร

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 5 คือ ผู้อำนวยการวิทยาลัยการอาชีพพนมมณฑลราชูทิศ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 6 คือ ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคราชสิทธาราม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) ลักษณะของการสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์ที่มีคำถาม และข้อกำหนดที่แน่นอน โดยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนเดียวกัน (วิโรจน์ ก่อสกุล, 2567, หน้า 62) และการสัมภาษณ์จะทำการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดวันนัดหมายวันสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยได้แจ้งให้ผู้สัมภาษณ์ทราบก่อนล่วงหน้า จะใช้วิธีการจดบันทึก โดยก่อนจะเริ่มการสัมภาษณ์จะขออนุญาตผู้ถูกสัมภาษณ์ในการจดบันทึกการสนทนา ก่อนทุกครั้ง

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. การนำนโยบายการรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ระบบทวิภาคีของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาไปปฏิบัติในสถานศึกษากรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า

1. วัตถุประสงค์ของนโยบาย มุ่งเน้นการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ให้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาวิชาที่เป็นความต้องการของสถานประกอบการ ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาที่ร่วมมือกันระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ รูปแบบนี้จะช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีในสถานศึกษาและฝึกปฏิบัติจริงในสถานประกอบการ เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนด้านวิชาชีพที่มีคุณภาพ ตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงาน และเพิ่มโอกาสในการมีงานทำ ดังคำอธิบายดังนี้

“...นโยบายนี้มุ่งเน้นในการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา โดยเปิดโอกาสให้นักเรียน นักศึกษาที่สนใจสายอาชีพได้เข้าศึกษาต่อในระบบอาชีวศึกษาอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมไม่เลือกปฏิบัติ นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับนักเรียนจากทุกกลุ่ม ทั้งกลุ่มเปราะบาง ผู้ด้อยโอกาส หรือผู้มีความสามารถพิเศษ โดยมีมาตรการสนับสนุนที่เหมาะสม...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่1,2568)

2. ทรัพยากรในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ได้แก่ 1) บุคลากร ได้แก่ ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา 2) ระบบรับสมัครนักเรียนออนไลน์ (admission.vec.go.th) 3) งบประมาณ งบประมาณที่จัดสรรให้สถานศึกษา 4) ด้านการบริหารจัดการ การจัดหาสื่อประชาสัมพันธ์ 5) ความร่วมมือเครือข่ายสถานประกอบการที่ยินดีรับนักศึกษาฝึกงาน และมีศักยภาพในการถ่ายทอดความรู้ ข้อตกลง MOU (Memorandum of Understanding) ที่ชัดเจนระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ จากการศึกษพบว่า นโยบายนี้มีการใช้ทรัพยากรต่างๆ อย่างจำกัด ดังคำอธิบายดังนี้

“...สถานศึกษาจะมีความเข้าใจและมุ่งมั่นในการนำนโยบายการรับนักเรียน นักศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ในทางปฏิบัติยังคงประสบปัญหาข้อจำกัดในด้านทรัพยากร โดยเฉพาะด้านงบประมาณ ซึ่งส่งผลกระทบต่อหลายด้าน เช่น การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์และกิจกรรมแนะแนวเชิงรุก ค่าตอบแทนบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการรับสมัครและคัดเลือก การพัฒนาระบบรับสมัครออนไลน์หรือฐานข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่1,2568)

3. การติดต่อสื่อสารระหว่างองค์กร ผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีการสื่อสารนโยบายที่ชัดเจนผ่านการจัดประชุมมอบนโยบาย และสถานศึกษามีการใช้ช่องทางดิจิทัล เช่น ระบบประชุมออนไลน์ในการประสานงาน มีความร่วมมือที่ดีระหว่างสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด และสถานประกอบการ อย่างไรก็ตามยังมีข้อจำกัดด้านความล่าช้าของระบบราชการ ความไม่เข้าใจบทบาทของสถานประกอบการบางแห่งและการขาดการติดตามประเมินผลการประสานงานอย่างต่อเนื่องดังคำอธิบายดังนี้

“...การติดต่อสื่อสารระหว่างต้นสังกัดสถานศึกษาและสถานประกอบการควรมีความชัดเจน รวดเร็ว และตรงประเด็น โดยมีการจัดประชุมหรือการใช้ช่องทางการติดต่อออนไลน์เพิ่มความสะดวก และลดข้อผิดพลาดในการสื่อสาร แต่ยังคงขาดการติดตามผลและประเมินความสำเร็จของการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่5,2568)

4. ลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ สถานศึกษามีโครงสร้างองค์กรที่ชัดเจน และสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยมีการแบ่งฝ่ายงานอย่างเป็นระบบ (ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายพัฒนากิจการนักเรียนนักศึกษา ฝ่ายแผนงานและความร่วมมือ) และมีการมอบหมายหน้าที่อย่างชัดเจน มีการจัดตั้งคณะกรรมการภายในเพื่อกำหนดแนวทางและวางแผนร่วมกับภาคีเครือข่าย รวมถึงมีระบบติดตามผลการปฏิบัติงานของนักศึกษา ดังคำอธิบายดังนี้

“...หน่วยงานของเรามีลักษณะและโครงสร้างที่เอื้อต่อการดำเนินงานตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาสถานศึกษามีโครงสร้างองค์กรตามมาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาซึ่งแบ่งงานตามฝ่าย/แผนก/งานย่อยอย่างชัดเจน เช่น ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายพัฒนากิจการนักเรียนฯ ฝ่ายแผนงานและความร่วมมือ ซึ่งฝ่ายวิชาการจะเป็นผู้ดูแลเกี่ยวกับนักศึกษาระบบทวิภาคี มีการมอบหมายหน้าที่ให้กับหัวหน้างาน ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง อย่างเหมาะสมและมีความชัดเจน ยึดหยุ่น และเอื้อต่อการนำนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาไปสู่การปฏิบัติ...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่1,2568)

5. สภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง

5.1 สภาพสังคม ค่านิยมของผู้ปกครองและสังคมที่ยังให้ความสำคัญกับการศึกษา สายสามัญมากกว่าสายอาชีพ เป็นอุปสรรคสำคัญ รวมถึงทัศนคติเชิงลบเกี่ยวกับระบบทวิภาคี เช่น มองว่าเป็นการใช้แรงงาน กังวลเรื่องความปลอดภัยและสวัสดิการ และปัญหาสังคมอื่นๆ

5.2 สภาพเศรษฐกิจ เศรษฐกิจที่ชะลอตัวทำให้สถานประกอบการลดจำนวนการรับนักศึกษาฝึกงาน นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อรายได้ครัวเรือน ทำให้ผู้เรียนเสี่ยงลาออกกลางคัน

5.3 สภาพการเมือง ความไม่แน่นอนและเสถียรภาพทางการเมือง การเปลี่ยนแปลงรัฐบาล หรือผู้บริหารระดับสูงบ่อยครั้ง อาจนำไปสู่การทบทวน ปรับเปลี่ยน หรือยกเลิกนโยบาย ทำให้สถานศึกษาขาดความต่อเนื่องในการวางแผนและดำเนินงาน ดังคำอธิบายดังนี้

“...สภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ล้วนเป็นปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลโดยตรง และโดยอ้อมต่อการนำนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ไปสู่การปฏิบัติในระดับสถานศึกษา สภาพสังคม เรื่อง ค่านิยมของผู้ปกครองและนักเรียนยังมีแนวโน้มให้ความสำคัญกับการศึกษา สายสามัญมากกว่าสายอาชีพ ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าเรียนในอาชีวศึกษา แม้จะมีนโยบายส่งเสริมก็ตาม ปัญหาสังคม เช่น ยาเสพติด ความรุนแรง หรือปัญหาครอบครัว ส่งผลให้ผู้เรียนบางส่วนขาดแรงจูงใจ และอาจหลุดจากระบบการศึกษา ทำให้ต้องใช้งบประมาณและทรัพยากรมากขึ้น ในการติดตามและดูแลสภาพเศรษฐกิจ ภาวะเศรษฐกิจถดถอยหรือรายได้ครัวเรือนลดลง ส่งผลให้ผู้ปกครองไม่สามารถสนับสนุน

ค่าใช้จ่ายของบุตรหลานในการศึกษาได้เต็มที่ ทำให้เกิดความเสี่ยงที่ผู้เรียนจะลาออกกลางคัน ผลกระทบต่อตลาดแรงงาน ทำให้สถานประกอบการบางแห่งลดจำนวนการรับนักเรียนฝึกงานหรือจ้างงาน ซึ่งกระทบต่อการดำเนินการในระบบทวิภาคี สภาพการเมืองความไม่แน่นอนทางการเมืองส่งผลต่อเสถียรภาพของนโยบายระยะยาว การเปลี่ยนแปลงรัฐบาลหรือผู้บริหารระดับสูง ทำให้นโยบายมีการปรับเปลี่ยนหรือขาดความต่อเนื่อง...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่1,2568)

6. ความร่วมมือของผู้ปฏิบัติ ความร่วมมือร่วมใจของผู้ปฏิบัติ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษา มีบทบาทสำคัญและส่งผลอย่างชัดเจนต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ เมื่อผู้ปฏิบัติมีความร่วมมือและเข้าใจเป้าหมายของนโยบายตรงกัน จะช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่น และสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากขาดความร่วมมือร่วมใจของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาการขับเคลื่อนนโยบายจะไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับสถานศึกษา ซึ่งเป็นจุดที่นโยบายถูกแปรสภาพเป็นการปฏิบัติ ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการแปลงนโยบายจากส่วนกลางสู่การปฏิบัติงานที่ชัดเจน ถ่ายทอดวิสัยทัศน์ วางระบบบริหาร และสร้างบรรยากาศการมีส่วนร่วมภายในสถานศึกษา ครูและบุคลากรเป็นผู้ลงมือปฏิบัติจริง ทั้งด้านการสอน การประสานงานกับสถานประกอบการ และการติดตามดูแลผู้เรียน ดังคำอธิบายดังนี้

“...ผู้บริหารในสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงจูงใจและการวางแผนในการรับนักเรียนตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยมีการกำหนดทิศทางที่ชัดเจน การมีส่วนร่วมของครูและบุคลากร ครูและบุคลากรมีการเตรียมความพร้อมทั้งในด้านวิชาการและการทำงานร่วมกับภาคธุรกิจหรือสถานประกอบการ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนในระบบทวิภาคีสามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนได้ดี...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่2,2568)

2. ปัญหาและอุปสรรคการรับนักศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ระบบทวิภาคี ในสถานศึกษากรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า

1. ขาดความเข้าใจในนโยบาย ครูและบุคลากรบางส่วนยังไม่เข้าใจเจตนารมณ์ของนโยบายอย่างแท้จริง ส่งผลให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการตีความและการปฏิบัติงาน ไม่สามารถเชื่อมโยงเป้าหมายนโยบายกับกิจกรรมการจัดการเรียนรู้หรือการประสานงานกับสถานประกอบการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังคำอธิบายดังนี้

“...การขาดความเข้าใจในนโยบาย ครูบางคนยังไม่เข้าใจลึกซึ้งถึงเจตนารมณ์ของนโยบาย ส่งผลให้การปฏิบัติไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ และเกิดความคลาดเคลื่อนในการนำไปใช้ ทักษะคติที่ไม่เปิดรับการเปลี่ยนแปลง การปรับตัวและรับนโยบายใหม่บางครั้งเผชิญกับอุปสรรคจากครูบางคนที่ยึดมั่นในวิธีการสอนแบบเดิม ไม่พร้อมเปิดรับเทคโนโลยีหรือวิธีการเรียนรู้ใหม่...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่1,2568)

2. งบประมาณและทรัพยากรไม่เพียงพอ งบประมาณจากส่วนกลางไม่ครอบคลุมค่าใช้จ่ายที่จำเป็น เช่น การจัดซื้ออุปกรณ์ที่ทันสมัย การพัฒนาครูและบุคลากร การออกนิเทศติดตามนักศึกษาที่ฝึกงานในสถานประกอบการ และการสร้างระบบประเมินผลเชิงคุณภาพ ดังคำอธิบายดังนี้

“...ปัญหาด้านทรัพยากรและงบประมาณ งบประมาณไม่เพียงพอในการขับเคลื่อนนโยบายบางด้าน เช่น การจัดหาเครื่องมือการเรียนรู้นวัตกรรม ๑ หรือการฝึกอบรมบุคลากร มีการจำกัดในด้านงบประมาณ ทำให้ไม่สามารถดำเนินการได้ตามแผน...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่1,2568)

3. การขาดแคลนสถานประกอบการ หาสถานประกอบการที่พร้อมรับนักศึกษาฝึกงานได้ยาก โดยเฉพาะในบางสาขาวิชา พื้นที่ในเขตเมืองที่มีสถานประกอบการจำกัด รวมถึงบางสถานประกอบการ ยังไม่มีความมั่นใจในความสามารถของนักศึกษาและความต่อเนื่องของนโยบาย ดังคำอธิบายดังนี้

“...การขาดแคลนสถานประกอบการที่เหมาะสมในการฝึกงาน ทำให้นักศึกษาไม่สามารถได้ฝึกงาน ตามที่คาดหวัง และอาจทำให้ขาดประสบการณ์ที่จำเป็นต่อการเข้าสู่ตลาดแรงงาน การขาดงบประมาณ ในการพัฒนาและดำเนินการโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรับนักศึกษาในระบบทวิภาคี เช่น การฝึกอบรม ครูผู้สอน การพัฒนาหลักสูตร และทัศนคติของผู้ปกครองและนักเรียนที่ไม่เข้าใจในระบบทวิภาคี...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่3,2568)

4. ทัศนคติของนักเรียนและผู้ปกครอง ยังมีค่านิยมที่ยึดติดกับการเรียนสายสามัญและมองว่า สายอาชีพเป็นทางเลือกที่ด้อยกว่า รวมถึงยังมีความเข้าใจผิดเกี่ยวกับระบบฝึกงาน เช่น มองว่าเป็นการใช้ แรงงาน ไม่ปลอดภัย หรือไม่เห็นความก้าวหน้าในสายอาชีพ ความไม่พร้อมของนักเรียน นักเรียนบางราย ยังขาดวินัย ความรับผิดชอบ และทักษะการปรับตัวในสถานที่ทำงานจริง ดังคำอธิบายดังนี้

“...การรับรู้และความเข้าใจของผู้ปกครองและนักเรียน ที่ยังมีทัศนคติลบต่อสายอาชีพ ทำให้ การรับสมัครนักศึกษายังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่6,2568)

5. ระบบติดตามและประเมินผลไม่ทั่วถึง การติดตามความก้าวหน้าและประเมินผลของนักเรียน ระหว่างฝึกงานยังไม่มีระบบที่ชัดเจนหรือทำได้ไม่ทั่วถึง ทำให้ไม่สามารถสะท้อนคุณภาพผลสัมฤทธิ์ ของการฝึกงานได้ ดังคำอธิบายดังนี้

“...การติดตามประเมินผลยังไม่ทั่วถึงหรือระบบ การนิเทศติดตามนักศึกษาระหว่างฝึกงาน ยังขาดความต่อเนื่อง...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่4,2568)

6. ความไม่ต่อเนื่องของนโยบายจากภาครัฐ การเปลี่ยนแปลงนโยบายหรือผู้บริหารระดับสูงบ่อยครั้ง ส่งผลต่อความไม่เสถียรในการวางแผนระยะยาว ดังคำอธิบายดังนี้

“...ผลกระทบจากนโยบายภาครัฐที่เปลี่ยนแปลงบ่อย การเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบาย เช่น เป้าหมายด้านตัวเลขการรับนักศึกษา การโยกย้ายผู้บริหาร การเปลี่ยนยุทธศาสตร์หลัก หรือการเน้นผล ในระยะสั้น ส่งผลให้สถานศึกษาไม่สามารถวางแผนการดำเนินงานระยะยาวได้อย่างมั่นคง...” (ผู้ให้ข้อมูล สำคัญคนที่4,2568)

3. แนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคการรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นสูง (ปวส.) ระบบทวิภาคีในสถานศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า จากการวิจัยมีข้อเสนอแนวทาง ในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค ดังนี้

1. พัฒนาศักยภาพครูและบุคลากร จัดอบรมเชิงลึกอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เข้าใจนโยบาย เชื่อมโยง กับเทคโนโลยีและทักษะที่ตลาดแรงงานต้องการ รวมถึงพัฒนาทักษะการบริหารจัดการและการประสานงาน กับสถานประกอบการ เพิ่มความเข้าใจในนโยบายผ่านการอบรมอย่างต่อเนื่อง เน้นทักษะที่ทันสมัยและตอบโจทย์ ตลาดแรงงาน รวมถึงเสริมสร้างความสามารถในการประสานงานกับสถานประกอบการ ดังคำอธิบายดังนี้

“...จัดฝึกอบรมเชิงลึก ให้กับครูเกี่ยวกับนโยบายและทิศทางการพัฒนาอาชีวศึกษา ทั้งในระดับ การเรียนการสอนและการใช้งานเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อให้ครูสามารถนำไปปรับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่1,2568)

2. เพิ่มประสิทธิภาพด้านทรัพยากรและงบประมาณ จัดสรรงบประมาณที่เหมาะสมและตรงตามความจำเป็น เช่น งบสำหรับอุปกรณ์ฝึก ทู่นพัฒนาครูพี่เลี้ยง ค่าตอบแทนการนิเทศ และสนับสนุนดังคำอธิบายดังนี้

“...เพิ่มประสิทธิภาพในการจัดสรรงบประมาณ โดยการพิจารณาจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสมกับความต้องการของสถานศึกษา เพื่อให้สามารถจัดหาทรัพยากรที่จำเป็น เช่น อุปกรณ์การเรียน การฝึกฝนทักษะใหม่ๆ...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่1,2568)

3. พัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ให้สถานประกอบการมีส่วนร่วมในการออกแบบหลักสูตร การกำหนดทักษะ การประเมินผล และการวางแผนฝึกงาน รวมถึงพัฒนา "ศูนย์ฝึกจำลอง" ภายในสถานศึกษาให้มีความใกล้เคียงกับสถานที่ทำงานจริงเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษา ดังคำอธิบายดังนี้

“...พัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสถานประกอบการจริง เชิญสถานประกอบการเข้ามาร่วมออกแบบหลักสูตร สร้างห้องเรียนหรือศูนย์ฝึกที่จำลองสถานที่ทำงานจริง...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่4,2568)

4. สื่อสารประชาสัมพันธ์เชิงรุก สร้างภาพลักษณ์ที่ดีของระบบทวิภาคีผ่านสื่อดิจิทัลและใช้เรื่องราวความสำเร็จของศิษย์เก่า รวมถึงจัดกิจกรรมให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการและนักเรียน ดังคำอธิบายดังนี้

“...การประชาสัมพันธ์เป็นสิ่งสำคัญของนโยบายการรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ระบบทวิภาคี เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของการเรียนอาชีวศึกษา และทำให้ผู้เรียนสนใจมาเรียนมากขึ้น...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่5,2568)

5. สร้างแรงจูงใจให้นักศึกษา เช่น ทู่นเรียนฟรี ค่าตอบแทนระหว่างฝึกงาน การันตีการมีงานทำ หรือการต่อยอดการศึกษาในระบบ Work-integrated Learning (WIL) และส่งเสริมให้เห็นเส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพ ดังคำอธิบายดังนี้

“...สร้างแรงจูงใจในการเข้าเรียนในระบบทวิภาคี เช่น การให้ทุนเรียนฟรีบางส่วน มีค่าตอบแทนระหว่างฝึกงาน การันตีการมีงานทำหลังจบ พัฒนาเส้นทางความก้าวหน้าทางอาชีพชัดเจน เช่น การต่อยอดการศึกษาระดับสูงในรูปแบบ Work-integrated Learning (WIL)...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่4,2568)

6. ติดตามและประเมินผลเชิงระบบ มีระบบที่โปร่งใสและเป็นระบบ โดยใช้ตัวชี้วัดผลลัพธ์ เช่น อัตราการจ้างงาน ความพึงพอใจของสถานประกอบการ และการเติบโตในหน้าที่การงานของผู้สำเร็จการศึกษา ดังคำอธิบายดังนี้

“...พัฒนาระบบติดตามและประเมินผลที่โปร่งใสมีการนิเทศ ติดตามความก้าวหน้าของนักศึกษาในสถานประกอบการอย่างต่อเนื่องให้ผู้เรียนสามารถประเมินประสบการณ์ฝึกงาน และนำข้อมูลนั้นมาพัฒนาเชิงระบบ...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่4,2568)

7. สร้างเครือข่ายความร่วมมือแบบยั่งยืน จัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือระยะยาวระหว่างสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สถานศึกษา และสถานประกอบการ เพื่อหารือ ติดตาม แก้ไขปัญหา และพัฒนาแนวทางร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ดังคำอธิบายดังนี้

“...ยกระดับความร่วมมือระหว่างสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สถานศึกษา สถานประกอบการ แบบเป็นเครือข่ายระยะยาว...” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่4,2568)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยที่ค้นพบดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การนำนโยบายการรับนักศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ระบบทวิภาคีของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาไปปฏิบัติในสถานศึกษากรุงเทพมหานคร

1. วัตถุประสงค์ของนโยบาย เพิ่มโอกาสทางการศึกษา อย่างทั่วถึงและเป็นธรรมสำหรับผู้เรียนทุกกลุ่ม พัฒนากำลังคนให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และทักษะปฏิบัติในสถานประกอบการ ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ ในการพัฒนาผู้เรียน จากการศึกษาพบว่า นโยบายนี้มีเป้าหมายที่ชัดเจนในการพัฒนาการศึกษาและกำลังคน สอดคล้องกับแนวคิดของ James E. Anderson (1971 อ้างถึงใน สุภัทรา อำนวยสวัสดิ์ 2568, หน้า 1) โดยนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สะท้อนถึง แนวทางการกระทำอย่างมีเป้าหมาย เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและพัฒนากำลังคนให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ David Easton (1953 อ้างถึงใน สุภัทราชัย สีสะใบ 2564, หน้า 10) ที่ว่านโยบายสาธารณะ คือ อำนาจในการจัดสรรค่านิยมของสังคม ผ่านกระบวนการตัดสินใจของรัฐบาลโดยการศึกษาทวิภาคี จึงไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน หากแต่ยังเป็นกลไกที่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

2. ทรัพยากรในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ยังเผชิญข้อจำกัดด้านทรัพยากรในการดำเนินนโยบาย โดยเฉพาะงบประมาณที่จำกัด ส่งผลต่อการประชาสัมพันธ์ ค่าตอบแทนบุคลากร และระบบฐานข้อมูล ครูผู้สอนและเจ้าหน้าที่ประสานงานไม่เพียงพอ รวมถึงขาดผู้เชี่ยวชาญและอุปกรณ์การเรียนการสอนไม่ทันสมัย มีข้อจำกัดในการบำรุงรักษาและทดแทน อย่างไรก็ตาม เทคโนโลยีดิจิทัล เป็นจุดแข็งที่สถานศึกษามีความพร้อม สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ จากการศึกษพบว่า สอดคล้องกับแนวคิดของ สมบัติ ชำรงธัญวงศ์ (2554 อ้างถึงใน สุภัทราชัย สีสะใบ 2564, หน้า 152-154) ได้กล่าวถึงการจัดสรรทรัพยากรเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ แม้แผนงานหรือโครงการจะมีปัจจัยอื่นครบถ้วน แต่หากขาดทรัพยากรสนับสนุน แผนงานหรือโครงการนั้นอาจล้มเหลวตั้งแต่มิเริ่มต้น

3. การติดต่อสื่อสารระหว่างองค์กรและกิจกรรม โดยการสื่อสารและการประสานงานเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการนำนโยบายทวิภาคีไปปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน แม้จะมีการใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย จากการศึกษพบว่า สอดคล้องกับแนวคิดของวรเดช จันทรศร (2551 อ้างถึงใน บุญเกียรติ การะเวกพันธุ์ 2568, หน้า 10) โดยเสนอว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติต้องพิจารณาทั้งระดับมหภาคและจุลภาค โดยเฉพาะระดับจุลภาคมีขั้นตอนสำคัญ คือ การระดมพลังการปฏิบัติ และการสร้างความมั่นคง ซึ่งแต่ละขั้นตอนต้องอาศัยการสื่อสาร การวางแผนร่วม และการติดตามผล และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ สมบัติ ชำรงธัญวงศ์ (2554 อ้างถึงใน สุภัทราชัย สีสะใบ 2564, หน้า 152-154) โดยได้เน้นว่า ปัจจัยที่ทำให้นโยบายสำเร็จ ได้แก่ ความชัดเจนของบทบาท ความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การติดตามประเมินผล ซึ่งข้อค้นพบในสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ว่า ปัญหาความไม่ชัดเจนของบทบาทหน้าที่ของสถานประกอบการ และขาดการติดตามประเมินผลต่อเนื่อง

4. ลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ โดยหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติในสถานศึกษาอาชีวศึกษามีโครงสร้างองค์กรที่ชัดเจน สอดคล้องกับนโยบาย เช่น การแบ่งฝ่ายงานและการแต่งตั้งคณะกรรมการ ระบบบริหารจัดการที่เอื้อต่อการดำเนินงาน จากการศึกษพบว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพ์ พิมพ์ชนกธาดา และคณะ (2563, หน้า 1-12) การบริหารงานฝ่ายพัฒนากิจการนักเรียน นักศึกษาของสถานศึกษาภาครัฐสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรธานี สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า มีการจัดตั้งฝ่ายพัฒนากิจการที่ชัดเจน มีการแบ่งงานรับผิดชอบ เช่น งานแนะแนวอาชีพ จัดหางาน งานกิจกรรมนักเรียน-นักศึกษา งานสวัสดิการ ครูที่ปรึกษา งานปกครอง และการวางแผนงานภายใน ส่งผลความพึงพอใจของครู นักเรียนสูง

5. สภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง โดยปัจจัยภายนอกอย่าง สภาพสังคมที่มีค่านิยมต่อต้านการศึกษาสายอาชีพ ความกังวลด้านความปลอดภัย รวมถึงปัญหาอาชญากรรมและครอบครัวของผู้เรียน ส่งผลต่อแรงจูงใจและการหลุดจากระบบการศึกษา สภาพเศรษฐกิจที่ถดถอยหรือต้นทุนการผลิตสูง ทำให้สถานประกอบการลดการรับนักศึกษาฝึกงาน ผู้ปกครองขาดกำลังทรัพย์เพิ่มความเสี่ยงให้นักเรียนลาออก สภาพการเมืองที่ไม่แน่นอน ส่งผลกระทบให้เกิดความไม่ต่อเนื่องของนโยบายและการเปลี่ยนแปลงทิศทางของภาครัฐบ่อยครั้ง ทำให้สถานประกอบการไม่มั่นใจที่จะร่วมมือในระยะยาว ปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการนำนโยบายทวิภาคีไปปฏิบัติ จากการศึกษาพบว่า สอดคล้องกับแนวคิดของ Pressman Jeffrey L. & Widavsky Aaron (1979 อ้างถึงใน สุภัทรชัย สีสะไบ 2564, หน้า 148) โดยมีแนวคิดที่ว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติคือกระบวนการที่รัฐบาลดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายที่กำหนดไว้ กล่าวคือ ความไม่แน่นอนทางการเมืองและการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารบ่อยครั้ง ทำให้เกิดการทบทวน ปรับเปลี่ยน หรือยกเลิกนโยบายเดิม ส่งผลกระทบต่อ "กระบวนการที่รัฐบาลดำเนินการ" โดยขาดความต่อเนื่องและทิศทางที่ชัดเจน ทำให้การบรรลุ "วัตถุประสงค์" ของนโยบายเป็นไปได้ยาก และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Harold D. Lasswell and Abraham Kaplan (1950 อ้างถึงใน สุภัทรชัย สีสะไบ 2564, หน้า 7) ได้อธิบายว่า นโยบายสาธารณะเกี่ยวข้องกับการกำหนดเป้าหมาย ค่านิยม และแนวทางปฏิบัติของโครงการโดยรัฐ ซึ่งต้องสอดคล้องกับค่านิยมของสังคม คือ ผู้ปกครองและสังคมที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาสายสามัญมากกว่าสายอาชีพ สะท้อนว่า "ค่านิยมของสังคม" โดยรวมยังไม่สอดคล้องกับ "ค่านิยม" ที่นโยบายอาชีวศึกษาต้องการจะส่งเสริม อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขนิษฐา ชัยรัตนวรรณ (2561, หน้า 1-9) การพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทยโดยมุ่งที่กำลังคนอาชีวศึกษาเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานที่ปัจจุบันขาดแคลนกำลังคนทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ จุดแรก ที่ภาครัฐต้องดำเนินการคือ การปรับค่านิยมและทัศนคติของคนในสังคมไทยเพื่อให้หันมาเรียนสายอาชีวศึกษามากขึ้น

6. ความร่วมมือร่วมใจของผู้ปฏิบัติ โดยความร่วมมือระหว่างผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา เป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายการศึกษาทวิภาคีให้สำเร็จ การสื่อสารวิสัยทัศน์และการสนับสนุนที่ดี ช่วยลดความขัดแย้งและสร้างแรงจูงใจให้ทุกฝ่ายทำงานเต็มที่ แม้จะมีความท้าทายด้านการงานและแรงจูงใจ แต่ความภาคภูมิใจในความสำเร็จของผู้เรียนและการได้รับการยอมรับจากสถานประกอบการยังคงเป็นแรงจูงใจสำคัญ การสร้างความร่วมมือที่ยั่งยืนทำได้โดยการสื่อสารภายใน การทำ MOU (Memorandum of Understanding) ที่ชัดเจน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสนับสนุนจากนโยบาย รวมถึงการสร้างความรู้ความเข้าใจในบทบาท แรงจูงใจที่เหมาะสม และระบบสนับสนุนที่ชัดเจนจากการศึกษาพบว่า แนวคิดของ William, Walter (1971 อ้างถึงใน สุภัทรชัย สีสะไบ 2564, หน้า 147) สอดคล้องในประเด็นการสร้างแรงจูงใจเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งตรงกับการที่ข้อความกล่าวถึงความร่วมมือของบุคลากรและความเข้าใจเป้าหมายร่วมกัน เพื่อให้การดำเนินงานราบรื่นและมีประสิทธิภาพ และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ จุมพล หนิมพานิช (2549 อ้างถึงใน บุญเกียรติ การะเวกพันธุ์ 2568, หน้า 10) ซึ่งสอดคล้องอย่างชัดเจนกับประเด็นเรื่องความร่วมมือร่วมใจของผู้ปฏิบัติงาน โดยเฉพาะผู้บริหาร ครู และบุคลากรภายในสถานศึกษา กล่าวว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์พฤติกรรมองค์กร ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่ม ตลอดจนสมรรถนะและความร่วมมือของเจ้าหน้าที่รัฐและภาคเอกชน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรภพ นาคชนม และณัฏฐวรรณ ธนาพงษ์อนันท์ (2565, หน้า 83-85) ที่ศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยครอบคลุมขอบข่ายงาน 4 ฝ่าย ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไป และพบว่าครูควรมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูล การวางแผน การร่วมรับผิดชอบ มีเป้าหมายและทิศทางร่วมกันของบุคลากรในสถานศึกษา

2. ปัญหาและอุปสรรคการรับนักศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ระบบทวิภาคีในสถานศึกษากรุงเทพมหานคร

1. ความเข้าใจนโยบายคลาดเคลื่อน ความเข้าใจในนโยบายที่ยังไม่ถูกต้อง ครูและบุคลากรบางส่วนยังคงยึดติดกับแนวคิดเดิม ๆ และขาดความเข้าใจระบบทวิภาคี ส่งผลให้การตีความและการปฏิบัติงานเบี่ยงเบนไปจากเจตนารมณ์ที่แท้จริง ทำให้ไม่สามารถเชื่อมโยงเป้าหมายนโยบายเข้ากับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือการประสานงานกับสถานประกอบการได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ สมบัติ ชำรงธัญวงศ์ (2554 อ้างถึงใน สุภัทรชัย สีสะไบ 2564, หน้า 152-154) ว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติจะประสบผลไม่สำเร็จ หากบุคลากรไม่ยอมรับในเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของนโยบาย การตอบสนองไม่ไปในทิศทางเดียวกับนโยบาย และไม่มีการทำงานเป็นทีม

2. มีข้อจำกัดด้านงบประมาณและทรัพยากร งบประมาณที่ได้รับจากต้นสังกัด ไม่เพียงพอสำหรับการจัดหาอุปกรณ์การเรียนที่ทันสมัย การพัฒนาศักยภาพครูผู้สอน การออกนิเทศติดตามนักศึกษาที่ฝึกงาน หรือแม้กระทั่งการสร้างระบบประเมินผลที่เป็นรูปธรรม นอกจากนี้ การขาดแคลนครูผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางและเครื่องมือฝึกที่สามารถจำลองสถานการณ์จริงได้เป็นอุปสรรคต่อการผลิตกำลังคนให้ตรงตามความต้องการของภาคอุตสาหกรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ สมบัติ ชำรงธัญวงศ์ (2554 อ้างถึงใน สุภัทรชัย สีสะไบ 2564, หน้า 152-154) ว่าปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ทรัพยากรด้านงบประมาณและบุคลากรเป็นปัจจัยสำคัญในการนำนโยบายไปสู่ความสำเร็จ ถ้าทรัพยากรไม่เพียงพอ แม้จะมีแผนงานที่ดี ก็ไม่สามารถดำเนินการได้ ซึ่งสอดคล้องกันชัดเจนในแง่ที่ว่า งบประมาณเป็นเงื่อนไขสำคัญของการดำเนินนโยบาย

3. การขาดแคลนสถานประกอบการที่พร้อมจะรองรับนักศึกษา การค้นหาสถานประกอบการที่ยินดีและพร้อมจะร่วมมือตามหลักการทวิภาคียังคงเป็นเรื่องที่ท้าทาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบางสาขาวิชาที่มีข้อจำกัดด้านความปลอดภัยของเครื่องจักร หรือในพื้นที่เมืองหลวงที่มีสถานประกอบการจำกัด นอกจากนี้ บางสถานประกอบการยังขาดความเชื่อมั่นในศักยภาพของนักศึกษาและความต่อเนื่องของนโยบาย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สถานประกอบการลังเลจะเข้าร่วม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนิษฐา ชัยรัตนาวรรณ (2561, หน้า 1-9) ปัญหาหลักคือการที่การจัดการอาชีวศึกษาไม่ตรงกับความต้องการของสถานประกอบการ

4. ทศนคติของนักเรียนและผู้ปกครอง แม้จะมีความพยายามในการประชาสัมพันธ์ แต่ค่านิยมที่ยึดติดกับการเรียนสายสามัญ และการมองว่าสายอาชีพเป็นทางเลือกที่ด้อยกว่ายังคงฝังรากลึกในสังคม รวมถึงความเข้าใจผิดเกี่ยวกับระบบฝึกงาน เช่น การมองว่าเป็นการใช้แรงงาน หรือไม่ปลอดภัย ซึ่งบั่นทอนความสนใจและความมุ่งมั่นในการเข้าสู่ระบบทวิภาคี สอดคล้องกับแนวคิด สมบัติ ชำรงธัญวงศ์ (2554 อ้างถึงใน สุภัทรชัย สีสะไบ 2564, หน้า 152-154) ว่าปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ต้องมีกลุ่มเป้าหมาย/ประชาชนผู้รับบริการ ประกอบด้วย กลุ่มเป้าหมายมีทัศนคติที่ดีต่อนโยบาย ได้รับการสนับสนุนจากประชาชน และประชาชนเข้าใจในประโยชน์และผลเสียที่ตามมา หากทัศนคติเป็นด้านลบ จะทำให้นโยบายไม่ประสบผลสำเร็จได้

5. ระบบติดตามและประเมินผลที่ยังไม่ทั่วถึง การขาดระบบที่ชัดเจนและครอบคลุมในการติดตามความก้าวหน้าและประเมินผลนักเรียนระหว่างฝึกงาน โดยเฉพาะเมื่อครูนิเทศมีภาระงานล้นมือ และสถานศึกษาขาดงบประมาณสนับสนุน ทำให้ไม่สามารถสะท้อนคุณภาพและผลสัมฤทธิ์ของการฝึกงานได้อย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้ไม่สามารถนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนา ระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิด วรเดช จันทรศร (2540, หน้า 35) อธิบายถึงขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติ หน่วยงานกลางจึงต้องมีกระบวนการตรวจสอบและติดตามอย่างจริงจัง

6. ความไม่ต่อเนื่องของนโยบายจากภาครัฐ การเปลี่ยนแปลงนโยบายของผู้บริหารระดับสูง หรือรัฐบาลบ่อยครั้ง ทำให้สถานศึกษาต้องปรับตัวอยู่เสมอ ทั้งในเรื่องเป้าหมายการรับนักศึกษา การปรับลดงบประมาณ หรือการเปลี่ยนแปลงแนวทางเชิงยุทธศาสตร์ ซึ่งส่งผลให้ขาดเสถียรภาพในการวางแผน และขับเคลื่อนงานในระยะยาว สอดคล้องกับแนวคิด วรเดช จันทรศร (ม.ป.ป. อ้างถึงใน สุภัทรชัย สีสะไบ 2564, หน้า 165 – 167) สภาพแวดล้อม ประกอบด้วยสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง มีการเปลี่ยนแปลงน้อย ไม่มีการต่อต้านหรือคัดค้านนโยบายจากฝ่ายต่าง ๆ ไม่ส่งผลกระทบต่อศีลธรรมของสังคม รวมถึงได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากทั้งฝ่ายการเมืองและกฎหมายปัจจัยเหล่านี้ล้วนส่งผลให้การนำนโยบายไปปฏิบัติ มีโอกาสสูงที่จะประสบความสำเร็จ

3. แนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคการรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ระบบทวิภาคีในสถานศึกษากรุงเทพมหานคร

การพัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรให้เข้าใจนโยบายอย่างลึกซึ้ง และพร้อมขับเคลื่อนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการอบรมอย่างต่อเนื่องให้สอดคล้องกับทักษะยุคใหม่และความต้องการของตลาดแรงงาน รวมถึงเสริมสมรรถนะในการประสานงานกับสถานประกอบการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทองสุข พามี (2565) พบว่า ปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี ผู้บริหารสถานศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อการจัดการเรียนการสอนระบบทวิภาคี มีนโยบายที่ชัดเจนและต่อเนื่อง ครูผู้สอน มีความเอาใจใส่ นิเทศติดตามอย่างใกล้ชิด ประสานงานและแก้ไขปัญหาพร้อมกับผู้เรียน และสถานประกอบการได้ดี ผู้เรียนมีความประสงค์และให้ความร่วมมือในการเรียนการสอน อีกทั้งในเรื่องของการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนให้มีความพร้อม ด้านหลักสูตรนั้น มีข้อเสนอให้สถานประกอบการเข้ามามีบทบาทในการออกแบบหลักสูตร การประเมินผล และกำหนดเป้าหมายของการฝึกงาน เพื่อให้แนวทางการเรียนการสอนตอบสนองทักษะที่แท้จริงที่ตลาดต้องการ นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อสร้างความเข้าใจ และภาพลักษณ์ที่ดีของระบบทวิภาคีในกลุ่มเป้าหมาย โดยอาศัยสื่อสมัยใหม่และตัวอย่างความสำเร็จของผู้เรียนเป็นสื่อกลางในการสื่อสาร ในแง่ของแรงจูงใจนักเรียน มีข้อเสนอให้จัดสรรทุนสนับสนุนให้ค่าตอบแทนระหว่างฝึกงาน และเปิดโอกาสในการจ้างงานหรือศึกษาต่อ พร้อมทั้งชี้ให้เห็นเส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพอย่างชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของชนิษฐา ชัยรัตนาวรรณ (2561, หน้า 1-19) ชี้ให้เห็นถึงปัญหาหลักคือการจัดการอาชีวศึกษาไม่ตรงกับความต้องการของสถานประกอบการ และทัศนคติเชิงลบของสังคมไทยที่มีต่อการเรียนอาชีวศึกษา จุดแรกที่ภาครัฐต้องดำเนินการ คือ การปรับค่านิยม และทัศนคติของคนในสังคมไทยเพื่อให้หันมาเรียนอาชีวศึกษามากขึ้น ด้านการประเมินผล มีแนวทางให้จัดระบบติดตามประเมินผลที่ชัดเจนและเป็นระบบ เช่น การวัดอัตราการจ้างงาน ความพึงพอใจของสถานประกอบการ และการเติบโตในสายอาชีพของผู้สำเร็จการศึกษา สุดท้ายคือการสร้างเครือข่ายความร่วมมืออย่างยั่งยืนระหว่างสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สถานศึกษา และสถานประกอบการโดยจัดตั้งคณะกรรมการร่วมหรือเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อให้เกิดความร่วมมือในระยะยาว สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลลิตา ธรรมรส (2564, หน้า 45-57) พบว่า ความร่วมมือของสถานศึกษาและสถานประกอบการ เป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาบุคลากรอาชีวศึกษาให้มีศักยภาพและคุณภาพตรงตามความต้องการของสถานประกอบการและตลาดแรงงาน รวมถึงสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีได้เสมอ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยและอภิปรายผล ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย

1. ควรรวบรวมความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี มากำหนดเป็นนโยบาย การรับนักเรียน นักศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ระบบทวิภาคี เพื่อให้มีนโยบายการรับนักเรียน นักศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ระบบทวิภาคี ตอบสนองความต้องการของสถานประกอบการ และสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ควรทำหน้าที่ในการรวบรวมความคิดเห็น ความต้องการ และปัญหาอุปสรรคจากสถานศึกษาที่จัดการศึกษาระบบทวิภาคี ทั้งผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา และครูผู้สอน และจากสถานประกอบการ จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) หรือเวทีรับฟังความคิดเห็น (Focus Group) ระดับจังหวัด/เขตพื้นที่ แต่งตั้งคณะกรรมการรวบรวม วิเคราะห์ และสรุปข้อมูลเพื่อเสนอแนวทาง นโยบาย มาสู่วางแผนกำหนดนโยบายการรับนักเรียน นักศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ระบบทวิภาคี ให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลมากขึ้น

2. ควรจัดโครงการอบรมพัฒนาศักยภาพของบุคลากร เพื่อพัฒนาความเชี่ยวชาญในด้านการสอน และการประสานงาน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ควรจัดอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี การอบรมดังกล่าวควรครอบคลุมเนื้อหา คือ 1) แนวทางและหลักเกณฑ์ของการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี 2) เทคนิคการเรียนการสอนแบบบูรณาการระหว่างภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ 3) การสร้างความร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพกับสถานประกอบการ 4) การติดตาม ประเมินผล และพัฒนา นักเรียน/นักศึกษาในระบบทวิภาคี 5) ทักษะการประสานงานและการสื่อสารที่เหมาะสมในบริบท ของการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชน เพิ่มความเชื่อมั่นและศักยภาพให้แก่บุคลากรในการ ปฏิบัติงานส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียน/นักศึกษา และการพัฒนากำลังคนให้ตรงกับความต้องการ ของตลาดแรงงาน

3. ควรเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายทั้งนักเรียน ผู้ปกครอง สำนักงาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษา ควรประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาในการรับนักเรียน นักศึกษา เข้าถึง กลุ่มเป้าหมายโดยตรงผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, TikTok, Instagram, YouTube เป็นช่องทางสำคัญในการเผยแพร่เนื้อหาที่น่าสนใจและเข้าถึงกลุ่มนักเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาแนวทางในการสร้างแรงจูงใจให้นักเรียน นักศึกษา ตัดสินใจเข้าสู่ระบบทวิภาคี
2. ควรศึกษาการพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการ ของตลาดแรงงาน และสถานประกอบการ
3. ควรศึกษาปัจจัยภายนอกทั้งสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทศนคติ ค่านิยม ของสังคม และการสร้างความต่อเนื่องทางนโยบายเพื่อให้เกิดเสถียรภาพในการขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษาระบบทวิภาคี

เอกสารอ้างอิง

- ชนิษฐา ชัยรัตน์วรรณ. (2561). แนวทางการขับเคลื่อนและพัฒนาอาชีวศึกษาไทย. วารสารการอาชีวศึกษา ภาคกลาง, หน้า 1-9.
- ทองสุข พามิ. (2565). การพัฒนาการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมนักศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี แผนกวิชาช่างยนต์ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ของวิทยาลัยการอาชีพ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- บุญเกียรติ การเวกพันธ์. (2568). เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติและการประเมินผลนโยบาย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, โครงการรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568-2569. (2567, 13 พฤศจิกายน). ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 141 ตอนพิเศษ 309ง, หน้า 11-13.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. (2545, 15 ธันวาคม). ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 114 ตอนที่ 123ก, หน้า 16-21.
- พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551. (2551, 5 มีนาคม). ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 125 ตอนที่ 43 ก, หน้า 1-24.
- พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546. (2546, 6 กรกฎาคม). ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 120 ตอนที่ 62ก, หน้า 1-30.
- พิมพ์ พิมพ์ชนกธาดา และคณะ. (2563). การบริหารงานฝ่ายพัฒนากิจการนักเรียน นักศึกษาของสถานศึกษา ภาครัฐ สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรธานี สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. วารสารบริหาร การศึกษาฉบับบัณฑิต, ปีที่ 20 ฉบับที่ 4, หน้า 1-12.
- ลลิตา ธรรมรส. (2564). แนวทางการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในสภาวะวิกฤต. วารสารสมาคมพัฒนา วิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย. วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษา แห่งประเทศไทย, ปีที่ 3 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2564), หน้า 45-57.
- วรเดช จันทรศร. (2540). เอกสารวิชาการปีแห่งการส่งเสริมการบริการประชาชนของรัฐ การนำนโยบายไป ปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการปฏิรูประบบราชการ, สำนักนายกรัฐมนตรี.
- วิโรจน์ ก่อสกุล. (2567). เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติและ การประเมินผลนโยบาย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, โครงการรัฐประศาสนศาสตร มหาบัณฑิต.
- ศุภัทรา อำนวยสวัสดิ์พันธ์. (2568). เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติและ การประเมินผลนโยบาย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, โครงการรัฐประศาสนศาสตร มหาบัณฑิต.
- สัญญา เคนาภูมิ. (2562). กระบวนการนำนโยบายสาธารณะไปสู่การปฏิบัติ. วารสารแสงอีสานมหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน, ปีที่ 16 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2562), หน้า 243-260.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2568). ประกาศสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เรื่อง นโยบาย และแนวปฏิบัติการรับนักเรียน นักศึกษาสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาประจำปี การศึกษา 2568 (ประกาศลงวันที่ 27 มกราคม 2568). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการ การอาชีวศึกษา.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสาม (พ.ศ. 2566 - 2570). กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.

- สุภัทรชัย สีสะใบ. (2564) . เอกสารประกอบการสอนรายวิชานโยบายสาธารณะ (Public Policy). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์.
- สุรภาพ นาคนชม และณภัทรวรรณ ธนาพงษ์อนันท์. (2565). การพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครู สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม. วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์, ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2565), หน้า 83-96.

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่1. (2568). ตำแหน่ง ผู้อำนวยการบริหารธุรกิจการท่องเที่ยวกรุงเทพ.
สัมภาษณ์. มิถุนายน,วันที่ 25.
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่2. (2568). ตำแหน่งผู้อำนวยการอาชีวศึกษาธนบุรี.
สัมภาษณ์. กรกฎาคม,วันที่ 7.
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่3. (2568). ตำแหน่งผู้อำนวยการวิทยาลัยพัฒนการธนบุรี.
สัมภาษณ์. กรกฎาคม,วันที่ 7.
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่4. (2568).ตำแหน่งผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษกมหานคร.
สัมภาษณ์. กรกฎาคม,วันที่ 8.
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่5. (2568).ตำแหน่งผู้อำนวยการวิทยาลัยการอาชีพพนมมิตราชูทิศ.
สัมภาษณ์. กรกฎาคม,วันที่ 9.
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่6. (2568).ตำแหน่งผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคราชสีห์ธาราม.
สัมภาษณ์. กรกฎาคม,วันที่ 9.